

I Trondheim foregår nå landets største og på verdensbasis en av de grundigste undersøkelser av førskolebarns sosiale og følelsesmessige utvikling.

Tidlig trygg i Trondheim på trygg grunn

Kronikk

LARS WICHSTRØM
 Professor i klinisk barne- og ungdomspsykologi ved NTNU

RAGNHILD ONSJØIEN
 Psykologspesialist, rådmannens fagstab i Trondheim kommune

Undersøkelsen gjennomføres som et samarbeid mellom NTNU og Trondheim kommune. Høgskolelektor Knut Kvaran ved Dronning Mauds Minne, som utdanner førskolelærere, har deltatt i undersøkelsen og kommenterer i en kronikk 21. mai sitt inntrykk av undersøkelsen. Som forelder er han utvilsomt den mest kompetente hva angår sitt eget barn. Kvaran tilkjenner likevel noen synspunkter som kan så tvil om kvaliteten på undersøkelsen, og som ikke kan stå uimotsagt. Vi vil her vise hva Tidlig trygg i Trondheim er og hvorfor det er en viktig undersøkelse å delta i.

Mer enn 80 prosent av foreldrene har valgt å delta i undersøkelsen. Grunnen til denne store oppslutningen tror vi skyldes at foreldre vil ha svar på viktige spørsmål som angår barns utvikling: Hvordan tenker og føler en fireåring? Hva er det som fremmer en positiv og trygg utvikling? Hva gjør at noen barn som har vansker, vokser disse av seg mens andre strever lenge?

Det finnes selvsagt ikke enkle svar på dette. Det samme som gjør at Markus trives og vokser, kan hemme Jonas i sin utvikling. Barn er heller ikke bare passive mottagere av foreldres eller skolens oppdragelse. De skaper sine egne veier gjennom livet ved valg av venner og aktiviteter, lik som jevnaldrende og lærere reagerer forskjellig på ulike barn. Det er dette sammensatte bildet vi prøver å forstå i Tidlig trygg i Trondheim. Derfor undersøker vi en lang rekke sider ved barna og deres miljø, som barnas mestringmåter, temperament, atferd, kunnskap om følelser. Men også forhold ved familiemiljøet og samspillet mellom barn, foreldre og jevnaldrende.

Alle foreldre i Trondheim med fireåringer blir bedt om å fylle ut et skjema om barnets styrker og svakheter på helsestasjonen. Vi inviterer 1000 av disse til å være med videre i undersøkelsen. Her

Viktig For å få nok og riktig kunnskap om målgruppen er det viktig at foreldre fortsatt slutter opp om prosjektet Tidlig trygg i Trondheim, skriver kronikkforfatterne.

Foto: THOMAS BJØRNFLATEN, Scanpix

er det en stor gruppe barn uten vansker. Noen med små problemer og andre med større vansker.

Lenge trodde man at psykiske plager var svært sjeldne hos små barn. Antagelig har så mange som 10 – 20 prosent større eller mindre problemer. Det er ikke slik at dette bare handler om at barnet bare er i en vanskelig fase og vil vokse det av seg. Overraskende mange barn som strever i førskolealder forsetter å gjøre dette også i langt inn i skolealderen. Det er derfor viktig å tilby hjelp tidlig for at vanskene ikke får utvikle seg.

Det har lenge rådd en vente- og-se holdning i forhold til barn i førskolealder. Nå går alle anerkjente strategier ut på å sette inn tiltak så tidlig som mulig. En annen målsetting med Tidlig trygg i Trondheim er å vurdere hjelpetiltakene som finnes. Hvor gode er de, og hvilke tilbud er best for hvilke barn? De foreldrene som har beskrevet at barnet deres har større eller mindre vansker tilbys å delta i denne delen av undersøkelsen. Noen takker nei til tilbudet, ofte av praktiske hensyn, men hovedsakelig fordi de mener at barnet har for små vansker til at det er et poeng.

Kvaran beskriver at hans fireåring er som fireåringer flest, men at hun fikk en feilaktig høy skår på spørreskjemaet de fylte ut. De takket likevel ja til å motta tilbud om hjelp ut fra nysgjerrighet. Vi har ikke noe imot at foreldre som ikke mener at barnet deres har noen vansker sier ja til å motta hjelp. Deres utgangspunkt vil likevel være et annet enn de andre som tilbudet er ment for.

Svært få norske førskolebarn og deres foreldre mottar noen form for hjelp. Langt færre enn når barna når skolealder. Samtidig har et stort antall betydelige

vansker. Mange foreldre kan nok bekymre seg for barnets utvikling, men de er usikre på hvor alvorlig det egentlig er, og om det vil gå over av seg selv. Er Siljas skyhet, taushet og mangel på initiativ ovenfor andre barn egentlig noe uvanlig? Vil det gå over av seg selv? Et alternativ til å vente og se er å undersøke om barnet faktisk har mer alvorlige eller flere vansker enn andre barn. Helsestasjonene er opprettet for blant annet å undersøke barns utvikling, som syn, hørsel, sykdommer, eller språk. Vi mener barns sosiale og følelsesmessige utvikling er like viktig, og at vi må kaste av oss forestillingen om at det å undersøke barns psykiske helse er farlig, problematisk eller på noen måte tabu.

For å fange opp barn med behov for hjelp trenger vi gode undersøkelsesmetoder. Gjennom Tidlig trygg i Trondheim ønsker vi å utvikle en slik undersøkelse som kan være praktisk nyttig, for eksempel på fireårs-konsultasjonen. Selv om det vi bruker i dag er det beste som finnes, trengs det forbedringer. Det er et syn som deles av Norges forskningsråd og NTNU, som finansierer undersøkelsen, og av Trondheim kommune, som trenger nyttige redskaper for helsestasjonene. Hovedproblemet er som ved andre slike undersøkelser, for eksempel mammografi, at for mange blir identifisert til å være i risikosonen som reelt sett ikke er det.

Som Kvaran riktig påpeker har barn mange sider. Når vi spør foreldrene i hvilken grad det stemmer at barnet tilbyr seg ofte å hjelpe andre, hva er egentlig «ofte»? Er det snakk om de siste dagene eller de siste månedene? Hva med spørsmålet *stadig urolig eller i bevegelse*? Hvor urolig skal en fireåring være for at foreldrene skal si at hun eller han er «urolig»? Det er derfor vi gjennomfører et grundig intervju med foreldrene om alle barnets sider, for nettopp å få vite hvor godt slike spørreskjemaer egentlig beskriver et barn. Ut fra all den informasjonen vi får om barns utvikling, er målsettingen å utvikle enda bedre og praktisk anvendbare undersøkelsesmetoder for førskolebarn. Det siste vi ønsker er å bruke knappe ressurser på barn som overhodet ikke trenger det.

For å få nok og riktig kunnskap om målgruppen trenger vi derfor at foreldre fortsatt slutter opp om Trondheims-prosjektet.